

4-ik szám. Január 27. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kóziatok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

T A R T A L O M.

Cikkek: „Gélich Rikárd.“ — „A hosszú haju hölgy.“ (Beszély.) *Jókai Mórtól.* — „Utirajzok északi Hollandiából.“ *Kádosi Lipóttól.* — „Egy második Zrinyi, Kandia szigetén.“ — „A policia és az erkölctelenség.“ — „Egy évi álom.“ *K. I-tól.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól* — „Vegetes

közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Gélich Rikárd.“ — „Észak hollandiai nők.“ — „Hága, hollandiai város.“ — „Gábor atyja, a kandiai hős.“ — „A Görög fölkelő.“ — „Képtalány.“

U j d o n s á g o k.

—v— (*A felelős magyar miniszterinmra*) vonatkozólag az utóbbi napokban nálunk százféle kecsegtető hír kering, s közelebb is azt írják Bécsből, hogy azon tárgyalások, melyek e napokban Beust báró és néhány magyar országgyűlési követ közt folytak, most már teljes sikerrel befejeztettek. Sőt a bécsi lapok már az egyes miniszterek neveit is akarják tudni, mely szerint gr. Andrassy Gyula elnök, Sennyey Pál belügy-, Lónyay Menyhért pénzügy-, Somsich Pál igazságügy-, b. Eötvös József vallás és közoktatásügy-, gr. Mikó Imre kereskedelmi, Gorove István közlekedési ügy- s b. Wenkheim Béla (a ki fiatal korában rövid ideig katona is volt) hadügyminiszter fogna lenni. Mások szerint b. Sennyey Pál nem lenne miniszter s ezek helyére Somsich Pált, Somsichéra pedig Horváth Boldizsárt teszik. — Deákról azt írják, hogy ő tárcát semmi esetben sem fogna vállalni, azonban a kormányban a vezérlő szellem mégis csak ő lesz. Egyébiránt mind ezen hírekre csak azt jegyezzük meg, hogy az utolsó országgyűlés tartama alatt ez már talán a 20-dik miniszteri névsor, melyet hallottunk, s melyek mindegyikére egy-egy kis meglepetésben, például hadkiegészítési nyiltparancsban stb. részesültünk.

—v— (*A hadkiegészítési parancs ellen készített feliratot*) az országgyűlés két házának küldöttsége e hó 23-dikán nyújtotta át, mely alkalommal a küldöttség vezetőjének beszédére ő felsége következőleg válaszolt: „Remélem, miszerint nem sokára kibocsátandó királyi leiratom el fogja osztalni azon aggodalmakat, melyek a nekem ímént átnyújtott legalázatosb feliratban kifejezve vannak. Biztosítsák önök küldöiket addig is királyi kegyelmem valamint a felől, hogy késznek nyitkozom az ország óhajait teljesíteni, mihelyt kölcsönös bizalom által sikerülend a felelős magyar miniszterium tényleges megalakulásának nehézségeit elhárítani.

—v— (*A Kisfaludy-Társaság új tagjait*) e hó 23-dikán választá. Lapunk munkatársai közül *Kelvti Gusztáv*, (festész, illusztrátor és műtész) *Szilády Áron* orientalista, *Degre Alajos*, és *Dolmady Győző* választottak meg.

—v— (*Magyarország hg primásává*) hír szerint Simor győri püspököt nevezték ki. Az ország tehát csalódott, midőn Bartakovics Béla egri, vagy Hajnald Lajos karthágói érseket hitte e főpapi méltóságban láthatni.

—v— (*István főherceg*) Magyarország volt nádora és helytartója igen súlyosan beteg. A főherceg mellbajban sinlik.

—v— (*Igen nagy értékű ajándékkal*) gazdagította közelebb Pulszky Ferenc az akadémia könyvtárát. A világ mindenféle régi s újabb nyelvén régészeti, irodalomtörténeti, nép-, hely-, és földirati, s többnyire igen ritka munkák gyűjteményéből áll az, melyek értékét mintegy tízezer forintra becsülik.

—v— (*Száműzötteink közül*) Horváth Mihály püspök és volt kultusz-miniszter, Puky Miklós volt képviselő és komáromi kormánybiztos, kinek a genfi nyomdájában jelentek meg Horváth Mihály tiltott történeti művei — és gr. Teleky Sándor, már visszatértek hazájukba.

—v— (*Külföldön kitüntetett magyar.*) Horn Ede hazánkfia, ki a párisi journalisztikában és a nemzetgazdaszat terén eddig is kitünő helyet foglalt el, közelebb Franciaország legelső főbb tanintézetében tanári állást nyert. Tudnivaló, hogy Franciaországnak nem egy minisztere és senatóra tanított már e tanintézetben, a „Collège de France“-ban.

—v— (*Átalános amnesziáról*) beszélnek mind azok számára, kik politikai okok miatt 1849 óta elítéltettek. Ha ez igaz volna, ez esetben mindazon számos hazánkfia viszontláthatná szülőföldét, a ki in contumatiám kötéltre ítéltetvén, ma is külföldön sanyarog.

—v— (*A pest-losonci vaspálya már fölépült*) Gödöllőig, s rajta 14 kocsival 18-dikán történt az első próbamenet. Ez az első magyar vasut, melynek annyi szerencsétlenségen átesett részvényei tisztán magyar kezek közt vannak s azért felvirágzását kétszeresen óhajtuk.

—v— (*Egy kaszinói könyvtárról*) emlékezik meg pozsonyi levelezőnk, melyet e helyen az egylet Hosztinszky János ügyvéd ur buzdítására csak két év előtt alapított s ma már 2000 kötet művet tartalmaz. E nemes buzgalom méltánylást érdemel annál inkább, mert csak ily módon létesülhetnek hasznóhajtó vidéki könyvtárak, melyekben tudományos irodalmunk termékeinek is lehető terjedelemben képviselve kellene lenniök.

—v— (*Magyar műipari cikkekül Párisba*) Debrecenből hab- és közönséges szappant, egész és örölt gubicsot, gőzmalmi lisztet, cifrán font ostorokat, könnyű és nehéz debreceni szürt, csirizt és keményítőt, óriási darab szalonnákat, cifra gubát és fazekasok által szabad kézzel készített fehér, veres és fekete pipákat küldenek.

—v— (*Iszonyu nyomor.*) Kis-Kunságban az éhínség oly nagy fokra hágott, hogy a majsza-vidéki lakosok mindenüket eladva, Oláhországba készülnek kivándorolni. Oláhországból pedig írják, hogy

Harmadik évi folyam.

4. szám.

Jannár 27. 1867.

G é l i c h R i k á r d.

Ausztria utolsó szerencsétlen hadjárata alkal-
mul szolgált arra, hogy egyik derék hazánkfia,
kinek eddigi érdemeit a szerény visszavonulás
majdnem ismeretlenekké tette, katonai értelmé-

nek fényes tanu-
jeleit szolgáltassa.
Ez Gélich Rikárd,
kinek előbb egyik
pesti lapban, azu-
tán Bécsben önál-
ló füzetben meg-
jelent s az osztrák,
porosz és olaszha-
dakra vonatkozó,
szakértő fejtegeté-
sek és éleslátásu
párhuzamokkal
telt levelei mind
az osztrák, mind
a külföld katonai
tekintélyeinek fi-
gyelmét nagymér-
tékben magukra
vonták. E megér-
demlett figyelmet
pedig annál na-
gyobb örömmel
fogadjuk, mert ha
honunk nemtője
valahára megen-

gedi érnünk, hogy teljes alkotmányunkat vissza-
nyerve, honvédelmi ügyeinket saját miniszteriu-
munk utján kezelhessük, akkor benne is egyik ki-
válóbbját tisztelhetjük azon férfiaknak, kikben

alapos katonai értelem és szervező tehetség mellett
szigorú alkotmányos érzelem él.

E hitünket Gélich életirati vázлата is erősíti,
melyből azon tanulságot vonhatjuk, hogy a ka-

tonai pálya iránti
előszeretetet ép
ugy, miként a sza-
bad eszmékért va-
ló hevülést, csa-
ládi hagyomány-
ként örökölte. —
Gélich családja
eredetileg Horvát-
országban virág-
zott, s grófi címé-
vel csak az újabb
időkben nem él.
Később Dalmá-
ciába költöztek át
ősei, s nagyatyja
a mult században
a velencei köztár-
saság szolgálatá-
ban volt egy hadi
sorhajó paranes-
noka. Atyja szin-
tén katona volt
előbb az olasz ten-
gerészetnél, ké-
sőbb pedig az első

Gélich Rikárd.

francia császárság zászlói alatt küzdött hősie-
sen, míg angol fogságba nem esett, mely nem-
zetnél — mintegy a sors elégtételeül — fia mint
száműzött, majdnem egy fél század mulva nem-

csak menhelyet, hanem törzstiszti rangot is nyert. Gélich R. atyja Velencének Ausztriához csatoltatása után, miután az olasz hadsereg illető része ebbe kebeleztetett, osztrák szolgálatba jutott s 1848. márc. 13-dikán hunyt el Velencében mint ezredes. Anyja Balbi-leány vala Velencéből, a tudomány s különösen a statisztika terén magának halhatlan nevet szerzett Balbi Adorján nővére. A katonai pálya iránti előszeretetet tehát atyjától s nagyatyjától, a tudományok művelésére ösztönt nagybátyjától s az érzelmek legnemesbikét: hő hazaszeretetet, leginkább nemesszívü anyjától örökölt Gélich, ki 1821. jun. 2-dikán magyar földön, Pozsonyban született.

Első katonai kiképzését Czeecz János magyar tábornokkal s a N. Szeben ostrománál elesett gr. Mikes Kelemennel együtt Bécsújhelyt nyeré, honnan mint hadnagy a sorkatonsághoz és szerencséjére atyja közelébe, annak vezetése alá is jutott. 1845-ig Magyarország különböző pontjain tanyázott, s ez alkalmat nyújtott neki a már fölébredt nemzeti önérzet alkotmányos küzdelmeit figyelemmel kísérhetni, s azok indító okait kutatni. 1845-ben Galiciába tétetett át, hol tanuja s önkénytelen szereplője volt a szomorú emlékű drámának, mely Krakó függetlenségének véget vetett. Itt részt vett a gdowi és podgorzei összecsapásoknál, s aztán erzedével az ekkor már poroszok és oroszok által is megszállott Krakóba ment, hol ugyanazon Rüdiger nevü orosz tábornok parancsnoksága alá került, ki előtt néhány év mulva Világosnál fegyverét le kellett volna tennie.

Galiciái s későbbi élményeiből később még alkalmunk lesz tán közleményeket hoznunk, s itt csak azt említjük meg, hogy bár édes anyja 1848-ban Velencének déljéit hazájának védelmére hívta fel, ő saját hazája Magyarország harcosainak soraiba lépett, hol azonban majdnem kora ifjúsága óta gyöngé egészsége miatt nem a működő seregnél, de legtöbbször a szervezésben vett tevékeny részt, s a katonai ügyekben való nagy jártasságát kivált a kormányzó által saját személye körül alakított tábornoki irodában, s aztán a különböző személyek által vezetett hadügyminisztériumban tanusította, melyben később a Károly-kehérvár ostromára kiindult *Stein* utódává lett. Az 1849-diki események egyik csodaszerű tünete, hogy akkor, midőn a magyar kormány hatásköre már alig terjedt öt megye határán túl, mégis néhány hét alatt mintegy kétszázötvenezer harcost — s mily hősokeket! — birt kiállítani. Ebben a rajongásig emelkedett lelkesedettségén

kivül mindenestre nagy érdemük volt azon organisáló hadi egyéneknek, kik éjt napot munkáságban töltének, s kiknek egyike vala Gélich. Ez még akkor is meglátogató irodáját, midőn annyira beteg volt, hogy úgy kellett őt kocsira tenni s fölvezetni íróasztalához.

Elapok tere részletesb élettörténete közlését adnunk meg nem engedi s azért dióhéjba szoritva adatainkat, csak azt említjük meg, hogy a fegyverletétel után elejente török földre szándékozott menekülni, e helyett azonban sok akadály közt szept. végén, Szegedre jutott s itt lappangott. E közben itt egybekelt Vadász Imre városi hivatalnok leányával, a ki később hű társa vala külföldi bujdosásában. Szegeden sokszor volt az elfogatás veszélyének kitéve s azért innen külföldre menekülni óhajtott, mely törekvését egy, azóta már elhalt s épen az ő elfogatására több ízben kiküldött rendőrbiztos segíté elő, a ki utlevélről is gondoskodott nemcsak az ő és neje, hanem még egyik barátja számára is. Így jutott Gélich Bécsen keresztül Boroszlóba, Berlinbe, majd Hamburgba, honnan Altonába költözött át; de itt nem maradhatott sokáig, mert a Holsteinba ekkor már benyomult osztrák sereg előcsapata épen Altonába igyekezett s azért most Brémába ment, honnan Dillon lelkész segélyével Kölnbe vándorolt s itt jelent meg még Altonában szerkesztett röpirata: „Willisen Schleswig-Holsteinban“, mely műve összehasonlításokat tőn a magyar és a schleswig-holsteini hadjárat között s mely ezer meg ezer példányban terjedt szét; másik, ugyanitt megjelent műve: „Magyarország eleste,“ — német nyelven — melynek főbb részeit: 1. Kossúth, 2. Görgey, 3. Dembinszky, 4. A fegyverletétel, 5. A menekülés s 6. Az emigráció — képezék.

Kölnből Brüsszelbe telepedett át, hol 1851. közepéig maradt. Itt esett értésére, hogy ugyanazon év május 30-dikán az osztrák haditörvényszék őt in contumaciam „kötél általi halálra“ ítélte. — Brüsszelből Gélich átköltözött Londonba, hol a 400 tagot számlált emigrációnak b. Kemény Farkas elnöksége alatt Thaly Zsigmonddal választmányi tagja vala. Gélich Londonból német lapok számára levelezett s 1855. decemberében kezdé kiadni „*The hungarian Generals of the war of 1848—49. — Biographical and political sketches*“ (Az 1848—49-dikei háború magyar tábornokai. Életrajzi és politikai vázlatok,) melyből azonban csak négy füzet jelenhetett meg, minthogy e közben kérésére a királyi brit-német legio V. gyalogezredéhez őrnagynak neveztetett ki.

Mint angol katona, Helgolandba jutott s előbb

a shorncliffei, aztán az aldershotti és végre a colshesteri nagy táborban tanyázott, de Krimiába nem mehetett, minthogy az angol kormány a 10,000 főből álló legiót csak tartaléklul használta, nehogy nagyon le legyen iránta kötelezve, mert ha ez valamelyik nagy csatában részt vesz, tisztjei nyugdíjra is tarthattak volna igényt. Gélichnek alkalma volt itt egy husz ivre terjedő emlékiratot készítenie az angol hadi nevelő-intézetek reorganisatiójára vonatkozólag, melynek javaslatai közül az egyik pont foganatba is vétetett.

A legió Afrikába, a Jó remény-fokára tétetvén át, Gélich családja iránti tekintetből ezredétől elbocsáttatást, más részről hazájába visszatérhetést kért, mire azon választ nyéré, hogy a forradalomban részt vett osztrák tisztek az 1857-diki amnesztia értelmében csak azon föltét alatt térhetnek vissza, ha előbb Olmützben hadi törvényszék elé állnak. Gélich tehát hazajövet Prágában elvált Szegedre tovább induló családjától 1858 júliusában s egész 1859. februárig vizsgálati fogság-

ban vala Olmützben, hol a hadi törvényszék újból kötél általi halálra ítélte, de ezzel egyidejűleg kegyelmet kapott ő felségétől; — teljes rehabilitátása azonban csak a mult hóban történt, mit bizonyára a königsgrätzi vereség alkalmából irt: „Egy öreg katona levelei“ című hadtani művének köszönhet.

Hazájába visszatérvén, azonnal a journalistika terén kezdett működni és Temesvártt a „Grenzboten“ című, szabadelvű és igen elterjedt lapot szerkeszté, melyet azonban gr. Pálffy Mór mint helytartó, rövid uton betiltott; ezután alkotmányos érdekeinket a haza határain kívül megjelenő német lapokban védte, leveleket és vezércikkeket irván azokba, míg itthon többrendbeli hadtani cikkével vonta magára a közfigyelmet.

Gélich Rikárd nem szünő szorgalma hinnünk engedi, hogy szegényen képviselt hadtani irodalmunk még nagyobb műveket is nyerend az ő tolalából.

A hosszú haju hölgy.

(Egy amerikai magyar kereskedő naplójából.)

Elbeszélés

Jókai Mórtól.

(Folytatás.)

Soha szebben ártatlan potykákat ki nem horgásztak egy szál cérnával a tóbul, mint a hogy mr. Bhealer kihorgászta miss Leona hosszú hajszálaival mr Happy zsebéből az ártatlan dollárok tizezerét.

Az én yankeem odáig vezetve a találkozás ügyét, a hol az én ismerős mosolygásomat, melylyel mint régi vevőm elé járultam, elnyerheté, rögtön megmutatá, hogy vannak saltusok, nem csak in natura, hanem az üzletben is, s mielőtt valakit szóhoz engedett volna jutni, úgy mutatott be engemet mr Happynek, mint azt az urat, a ki szives lesz az ő szerződésüket, mint tanu, előttemzeni. Ez által egy fokkal előbbre tolt a kifejlődést, a mennyiben én azt hittem, hogy mr. Happyvel már egészen rendben van az ügye, s esupán csak tanút keresnek, a ki hitelessé tegye az átadást; mr. Happy viszont azt vélhette rólam, hogy én a legszorosabb összeköttetésben állok a nagyon tisztelt gentlemannel, a kit pedig nekem egyáltalában nem volt szerencsém bővebben ismerhetni, mint a hogy ismerheti egy dohánykereskedő a naponkint nála vásárlót egy olyan nagy világvárosban.

De hát jól van, nem az én feladatomban, s bizonyosan más sem tenné, hogy mikor valaki dollárjainak elkezd szárnya nőni, s kezdik magukat kitérni a zsebéből, mint a selyempillangók a selyemgubókból, hogy e természetes átalakulásban őket meggátolja. A ki nem tud a pénzére vigyázni, nem is érdemli meg, hogy pénze legyen.

Némiképen tehát csak az én barátságos mosolygásom inaugurálta azt, hogy mr. Happynek a pénze mr. Bhealernek — valahára már egyszer pénzlátott — porte monnaiejébe került.

Mr Happy ugyan a mellett állt, hogy ő ez összeget egyedül miss Leona Dangernek kívánja átadni, ő aztán tegyen vele, a mit neki tetszik; hanem erre mr Bhealer azt mondta, hogy az tökéletesen mindegy, s még csak velünk sem jött, midőn én mr. Happy kívánatára, mint tanú, elmentem miss Leonához; hanem megvárt a boltomban.

Mr Happy az egész uton csak azon tudakozódott, hogy miféle vallásu vagyok? s nagyon sajnálkozott rajtam, mikor mondtam, hogy azon amerikaiak közé tartozom, kiket a római kérdés nagyon érdekel.

— Igen kár, igen nagyon kár, mondta mr

Happy. Ha ön mi hozzánk járna ájtatoskodni, mindnyájan az ön boltjában vásárolnók dohányszerkezteinket.

— De hisz önök vallása tiltja a dohányszerkezt.

— Nem is tesszük — az utcán; hanem otthon igen. Magam is vennék öntől egy ládikó Havannaht, ha jövő vasárnap inaházunkban láthatnám.

— No majd meggondolom.

E térítési intermezzo közben elértünk ama bizonyos bódéig. A veres ponyvák, a tarka vászonfestmény, mind be volt már szedve, s az eszkimó sem volt eszkimó többé. Mr. Treaty annak rendi szerint értesülve volt már a csapásról, mely vállalatát fenyegeté; de az őt egy esepet sem zavarta meg. Ő megkapja a maga kárpótlását, s majd fog magának valami más világesodát, a mit odább mutogasson.

Miss Leona sem fogadott már ezuttal bennünket abban a fésületlen toilletben, a miben első ízben volt szerencsém őt tisztelhetni; pompás hajzata ezuttal be volt fonva, s két esodaszép tekeresben köríté fejét, mint valami bámulatos acélkorona. Mikor így be volt fonva a haja, úgy látszott, mintha szép fejét saját terhe huzná lefelé; buskomoran féloldalt hajlott az, s ezzel egészen más kifejezést adott arcának, mint az elébbi vadindian tekintet volt.

Engem meglátva, rámismert, s ismerősen üdvözölt; első szava is az volt hozzám, hogy „ön jó barátja mr Bhealernek?“

Ez a kérdés oly érdekelt tekintettől volt kísérve, hogy én tartózkodtam volna rá nemmel felelni, abban a hitben, hogy azzal valami gyöngéd érzelmeket talállok megsérteni.

A pénz átadása után bucsut vettem; most már kezét is szoritott velem a esodaszép hajú hölgy, s én azon vettem észre magamat, hogy a nélkül, hogy valami bünöm volna benne, bele vagyok fonva ennek a pompás hajnak a fonadékaiból szőtt és font szövvényébe.

Bhealer a boltomban várt reám. Mondtam neki, hogy a pénz már miss Leona kezében van: mire ő azzal a valódi mosolygással, a mit ez a szó „pénz“ képes előidézni, szoritotta meg kezemet, s elkezdett hálálkodni, szörnyen ígérve, hogy e mostani barátságomért, mely a Yucatan-Dracoera-hajkenőcs gyár megalapításában oly lényeges szolgáltatást tett, Bhealer et Compt örök hálára köteleztem le, s Bhealer et Comp. fog találni egy év alatt alkalmat, hogy háláját bebizonyithassa iránnyomban.

Szerettem volna már Bhealer et Co-t. lerázni a nyakamról, s azt a kétkedésemet fejeztem ki előtte,

hogy vajjon a tisztelt hölgy, ha már a hozzá való pénz a kezében van, s a titoknak is birtokába jutott, nem fogja-e a firma első felét kijátszani, és saját kezére kezdeni el az ő hajára alapított üzletet?

Az én yankeem számalmasan nézett rajtam végig, mintha azt akarta volna mondani: „Azért jöttél te ide Magyarországból, hogy egy yankeenek tanácsokat osztogass?“

— Ne búsuljon ön a felől. A miss nem esal meg engem. Én a missnek azt ajánlottam, hogy ha a dracoera-gyár két év alatt kellő felvirágzásba jut, akkor én őt nőül veszem.

— Ah, tehát „regény“ lesz belőle!

— By God! (Ezzel pedig Amerikában nem azt szokták kifejezni, hogy „az ám!“)

— Én ugy tudom, mondán neki, hogy Amerikában a házassági ajánlatokat igen szigoruan szokták venni a hatóságok, s azokkal tréfálni nem igen lehet.

Ezzel már hangosan kinevetett. Felesapta a kalapját, félvállról annyit mondott, hogy „jobban tudom én azt!“ s azzal egy rövid „God by“-val eltávozott.

Egy esztendeig nem láttam azután.

De ha azt mondanám, hogy az alatt nem is hallottam felőle, akkor ugyan ellenkezőjét állitanám az igazságnak.

Mr Bhealer ez utóbbi találkozására napjától kezdve egy esztendeig lehetetlen volt az embernek valami beszédet végighallgatni, valami sültet főttet megenni, valami hírlapot végigolvasni, valahol lélekzetet venni, a nélkül, hogy Bhealer et Comp. nevét és a Yucatan-Dracoerat ne hallotta volna az ember, hogy a villával, kanállal bele ne szurt volna, hogy a hírlapokban bele ne botlott volna, s hogy a mindennapi levegővel, mely addig csak kőszénfüstből állott, a Yucatan-Dracoerat is be ne lélekzette volna.

Minden utcán állandó falragasz gyanánt lehetett látni a hosszú hajú hölgyet, a Yucatan-Dracoena lapidaris betüglóriájával feje körül, az omnibuszok falai azzal voltak kiragasztva; a ki leült ebédelni, az asztalkendője alatt a hosszú hajú hölgy reklameját találta; a gyalogjárdák itt egy lányira emelkednek a kocsit felett, még ez emelkedés is tele volt ragasztva a hosszuhajt termelő Yucatan-Dracoenával; mikor este a színházakból tódult haza a közönség, az uton apró aranypénzek voltak elszórva, a ki azokat felszedte, először is tapasztalá, hogy azok aranyos pipirosból vannak, és másodsor ott találta rajtuk a hosszuhajú hölgyet. Nagy meetingeken, a hol százezer ember

volt jelen, léghajók emelkedtek a magasba, s azokból százezerével havazott alá a Yucatan-Dracoena hirdetésménye; vándor pyramisok kivilágított betűkkel járkáltak alá s fel az utcákon éjszaka, mikor Bhealer et Comp. üzlete volt hirdetve, s az ember, mikor este hazament s levetette a palotját, bámulva tapasztalá, hogy a hátára van ragasztva a Yucatan-Dracoena pomádé hirdetésménye.

Hát még a hírlapi trombitálások! Nem is emlitem az állandó rovatokat, feltűnő nagy betűkkel, gömbölyű, vagy keresztbefordított paralelepipedon alakban, vagy rhomboid mintába szedett sorokkal; a tömérdek bizonyítványt hirhedett nagy férfiaktól, elkezdve Napoleonon, az egyiptomi alkirályon, egész a Fidzsi-sziget kacikájáig, a kik mind rettenetesen elhálálkodtak, hogy elvesztett hajzatuk visszanyerését egyenesen a Yucatan-

len olvasó megejtésének. Apróbetűs történetkék az ujdonságok közé beszurva; egy kitagadott fiatal örökös regénye a feuilletonban, ki elvégre a kopasz nagybátyát azzal hódítja meg, hogy a Yucatan-Dracoenával újra dus hajzatot varázsol fejére (kapható Bhealer et Co-nál New-York.) Majd meg egy rémtörténet a jégbe leszakadt koresolyázókról, kik mind oda vannak, mire a segély megérkezett, kivéve egy fiatal hölgyet, kinek hosszú haja akkor is a vízszínen libegett, s kit annál fogva kihuztak a partra. (Használta a Yucatan-Dracoena kenőcsöt, Bhealer et Co-tól New-York.) Majd meg egy roppant sensatiót gerjesztő hír: „ujabb lázadás!“ (Mikor a régi is elég volt már!) Kétezer parókacsináló összeesküvése, kik demolirozni szándékoznak a keresetüket végképen megrontó Yucatan-Dracoena hajkenőcs-gyárt. (Bhealer et Co. New-York.)

Észak-hollandiai nők. (Az alábbi cikkhez.)

Dracoena esodaerejének köszönhetik. Ezek már elhasznált fogások. Az értelmes olvasó beléjük sem botlik többé. De vannak más módjai a vét-

Hancm mind ezeknél hathatósabb reclame volt miss Leona Danger maga.

(Folyt. köv.)

Utirajzok északi Hollandiából.

Utrecht, jan. 12. 1867.

(Elindulás Amsterdamból. — Y. — Fiatenger. — Magyar ruha s magyar beszéd hollandusok közt. — Egy ország csatorna-hálóban. — Egy német utazó Magyarországról. — Hollandi birkák. — Felöltöztetett tehének. — Országutak téglából. — A japapucs. — A világ legtisztább faluja. — Hollandi tisztaság. — I. Napoleon s a hollandi menyecske. — Szélmalom-erdő. — A hol N. Péter cár ácslegénykedett. — I. Sándor cár felirata.)

„Gőzhajónk az induló füttyentést megtette;“ — nekem is így kellene kezdenem utirajzomat, hogy az annál érdekesebb olvasmányul tűnjék föl; de fájdalom! a mi gőzösünk nem füttyentett, hanem egész szerényen indult el a parttól. Aligha jobb nem volna, ha némelyek is csak ily néma szerénységgel indulnának meg életpályájukon, s nem sivitnák tele a világot.

Az Amsterdam északi részén levő, s ezen város kikötőjéül szolgáló Y (olv. Ei) vize az, mely bennünket, déli Hollandiában lakókat, északi Hollandiától elválaszt; tehát nagyon természetes, hogy ha ez utóbbi helyre akaránk jutni, e vizet valamilyen át kelle usznunk. Egy, gőzgépre alkalmazott komp volt azon szerény uszmű, mely e feladat megoldásában segédkereket nyújtott. Gyönyörű

őszi reg volt; a kellemesen lengedező szellő majdnem a lelket fagyasztotta belénk; a víz és a menyboltozat egyszínű ruhába öltözködtenek; a kis tengeren óriási uszó város terült el, árboctornyaival s duzzadt vitorláival.

Én és utitársam a tenger első látása nyújtotta látvány rendkívüliségében voltunk elmerülve, s bár tudtuk Baedekerből, hogy ez még csak fiatenger, de mivel ennyi vizet sem láttunk még egy rakáson, elfogadtuk mi nagy tengernek. De a mily látványtárgyú az Y nekünk, ép oly látványtárgyul szolgáltunk mi, illetőleg a mi zsinóros öltözetünk a magyar példabeszéd X-ére emlékeztető arcot vágott jó hollandusoknak s magyar nyelven folytatott beszélgetésünkről csakugyan eltaláltak, hogy — *muszkák* vagyunk. Mert meg kell jegyezni, hogy a hollandusnak — természetesen kivéve a művelteket — a ki nem hollandus, az vagy német, vagy muszka.

Azonban a füstölő és zúgó komp mind tovább haladt s előttünk minden pillanatban újabb-újabb panoráma terült el. Oly sok leírása van már a sík tengernek, oly sok képét láthatni ezen tárgynak a képtárakban és a képáruló taliánoknál, mikép inkább csak azt mondom el, hogy partot ért a minket szállító vizimadár s akarva nem akarva partra kellett lépnünk, még pedig azon nem fél, hanem $\frac{3}{4}$ sziget partjára, melyről Baed. et comp. oly sok mesést ír, hogy az utazót majd a nyughatatlanság öli meg.

Hogy utunkat a most létező millióféle közlekedési eszközök közül melyiken folytatók, azt itt elhallgatom; találja ki, a ki kíváncsi rá, — különben is itt nem saját személyiségemről s ennek mikénti ide s tova szállításáról akarok beszélni, hanem oly országrészről, mely nálunk még egészen ismeretlen s hol a sajátságosságok, népszokások, ipar, gazdaság nem csak e sorok íróját ragadták mély bámulatra, hanem téged is t. olvasó bámulatra ragadna, ha még oly világgal jóllakott lennél is.

Egész Hollandiában ugyan, de legkülönösebben északi Hollandiában láthatni azon bámulatos csatorna-rendszert, mely páratlan az egész földkerekségén. Igaz, hogy ha valahol, itt vihető ki az ilyen csatornázás, mivel olyan ezen egész országrész, mintha a világok nagy alkotója egy igen nagy iv zöld papiroost terített volna ki; oly sík, hogy egészen odáig elláthat a pusztá szem, hol a kék ég a zöld földdel csókolózik. Könnyű dolog nekik, mert annyi a vizük, mint Magyarországon a csapás és szerencsétlenség. De bármennyire könnyűnek gondoljuk is, tisztelettel kell megemlékezni azon vasszorgalomról, melylyel a holland

nép egykor kietlen országát kies paradicsommá változtatta s lehetetlen volt igazat nem adnom azon hollandusnak, a ki azt mondá: „a magyarok úgy hódítottak maguknak országot, mi — *teremtettünk!*“

Ha festő volnék, e sorokat illusztrálva bocsátánám világ elé s illusztrációm első tárgya azon különös főborítóval befedett, izmos evezőlapátaikat még izmosabb kezeikben ügyesen forgató aszszony-személyek lennének, kik az aesthetikának inkább a fenséges, mint kellemes osztályába tartoznak, lévén inkább az erő, mint a gyengéd szépség személyesítői. Igazán most érzem, mennyire nem kis feladat e népet úgy jellemezni, hogy az olvasó fantáziája elé valamennyire is hű képét rajzollhassam, mikép némi kis fogalmat szerezhessen e népről magának s óvakodnom kell, nehogy úgy járjak, mint valami Kunisch nevű német ember, ki legközelebb Magyar-, Moldva-, Oláh- és Törökországban nyert tapasztalatait adta ki, azt mondván többek közt: „Magyarországban e három a legjelesebb jelenség: „a borbélyok,“ „a nők“ és a bor.“

Bocsáss meg türelmes olvasó ezen rövid közbevetésért, de midőn oly nagyon jámborok ezek a a mi szomszéd-sógoraink s a XIX-ik század solidaritása által ösztönöztetve, oly nagyon igyekeznek bennünket megismerni, hogy nincs köszönet benne! — De jobb ha utunkat folytatjuk és sietünk azon faluba, melynek tornya óriási nyársként mered a fellegekbe.

Utunk mindenütt két párhuzamosan futó és számtalan keresztbe metett csatorna közt és mellett vezetett, melyek közül a nagyobbakon egymást érik a teherhajók, a „trekschuit“-ok (lóvonatu személyszállító hajók) és kis esolnakok. Az egész országon keresztül téglából esimált országúton számtalan birkanyáj halad az ország legnagyobb városa, Amsterdam felé, — tömött, hosszú és gyönyörű tiszta gyapjuk, nem különben óriási termetük által kitünök; — orruk és homlokuk piros és kék festékekkel kifestve különféle alakokkal, mely itt a bélyegelés helyét pótolja, vagyis inkább ezt hívják itt bélyegezésnek. Kétfelől a buja legelőn a híres hollandi tehének pokróc-ruhába öltöztetve s roppant tölgyüket alig birva legelnek; majd fából készült gazdasági hajlékok ütköznek az utas szemébe, melyek különböző színekre vannak festve s melyeknek kis udvara a napnak bizonyos órájában, midőn t. i. a család együtt van, fapapucsos van befedve. E jószág itt Hollandiában igen nagy szerepet játszik s nem épen utolsó zeneélvezet hallani azt,

midőn 20—30 gyerek nyargal a kövezeten, s a klumpa és kövezet-adta hangokhoz a 20—30 torok ordította „*Weg met Napoleon*“ népdal pokoli lármája végveszélylyel fenyegeti az embernek azon organumát, mely a szindarabokban oly nagy szerepet játszik az ajtón és szobán kívül.

Azonban ideje, hogy rendbe hozzuk magunkat s leverjük saruink porát; mert a hova jutottunk, nem közönséges hely az. Ezen „*a világ legtisztább faluja*“ disznevezettel hitelesen és törvényesen (hogy diplomája van-e és cimere? nem tudatik) megtisztelt helység neve *Brock* (olv. Bruk). Mivel a világ legtisztább faluja, tehát a legegyszerűbb okoskodás szerint páratlan, s mivel páratlan, a bővebb megismertetésre végetlenül méltó.

Bevezetésül álljon itt azon hirdetmény, melyet csak ezelőtt kevés idővel látott jónak a nemes brocki kupaktanács a falu végéről levétni s mely szóról szóra így hangzik: „*Niemand zal voor of na zonsderygang langs het dorp tabak mogen rooken, zijnde het alleen toegestaan op den dag, doch zal alsdan de pyp met eenen goeden daarop moeten vorzien zijn; alsmede wanneer iemand met een paard door het dorp gaat, zal men daarop niet mogen zitten, maar moet hetzelve bij de kop houden en stapvoets geleiden.*“ *)

Ilyen az „Eidamer“ világhírű sajt születési helye, nyugodt lelkiismerettel ajánlható mindazoknak, kik a szó legszorosabb értelmében napjainkat *csendben* akarják leélni. Az utcák úgy vannak kiszabva, hogy kocsinak a faluba menni teljes fizikai lehetetlenség. A finom téglákból mindenféle geometriai és zoológiai alakok az utcák hosszában kirakva; minden ház egy külön, esaternával s gyönyörű kerttel körülvett vár, deszkából építve s az itt uralkodó nedves időjárások kártévő behatásai ellen mindenféle színű olajfestékekkel bemázolva; a fedelek csillogó cserépből összerakva, mintegy édesgető játszótárgyul a makacs napsugaraknak, hogy minél gyakoribb látogatásra ösztönöztessenek. A homlokkal rendszeren az utcára bámul; ennek közepén van a főajtó, melyhez ide s tova hordozható és csak család-ünnepélyek, mint lakodalmak, keresztelők és temetések alkalmával igénybe venni szokott 3—4 fokból álló lépcső vezet föl. Csak az említett ünnepélyek alkalmával nyílik föl azon szentek-szente, máskor csak a háziasszonynak van kiváltsága azon, a szokás által

megszentelt küszöböt átlépni. Hetenként egyszer kinyitja az ablaktáblákat, a szekrényről leszedi a nagy mennyiségben lévő porcellán edényeket, leporolgatja, a butorokat és falakat letörölgeti, a padlót felsurolja; ezután újra bezáródnak ajtók és ablakok, hogy a következő hetekben ezen műteteleknek újra megnyiljanak. Bármely családhoz is ajánló levél nélkül bemenni nem lehet, s ezen esetben is csak úgy, ha előbb saruidat, legyen az akkor első ízben felhuzott Vadász-varta fénymáz-topán, levetted, s a háziasszony által számodra nyújtott papucsba bujtál.

I. Napoleonról beszéli a holland monda, hogy e faluba menvén, kíváncsi volt a sokat emlegetett tisztaság és különös berendezés megtekintésére. A nemes tanács ő felsége vágyát kielégíteni akarván, egy jobbmódu emberhez ízen az elfogadási előkészületek megtételére. A házigazda vonakodás nélkül elfogadja a rémitő nagy szerencsét, de nem így a háziasszony; mert ez előre kijelentette, hogy csak azon feltétel alatt számolhat Napoleon az elfogadtatásra, ha az általános — már törvénytényé vált szokásnak ő is hódol s nyugodtan alá veti magát a megsarutlanításnak. Napoleonnak megtetszett e jogában levő makacsság, s a felséges eszmák az egyszerű papucsoknak helyet adtak.

Nem tudom, mi az oka, de annyi tény, hogy a kolera, mely a legközelebbi nyáron egész Hollandiában rendkívüli dühöngött, e faluból csak egy áldozatot vitt magával és ezen egy is — a mint mondták — agyvelőgyulladásban halt meg.

Azonban nehogy a faluban való hosszabb mulatás által a kegyes olvasó ép úgy megraboltasék drága idejét illetőleg, mint mi megraboltatunk tárcánkat illetőleg, (mert megjegyzendő, hogy egy nap e faluban annyiba kerül az utazónak, mint Londonban egy hét), ideje, hogy osztályozást nem ismerő hajónkra lépjünk, s szállítassuk magunkat azon rendkívüli holland városba, melyet egy fenséges ácslegény történelmi nevezettségüvé tett. E város neve: *Zuandam*.

Három óranegyedet a gőzhajóval szembejövő számtalan bizarrnál bizarrabb alakokkal felékesített vitorlás hajók szemlélésével eltöltve, előtűnik a tulpart, melynek megpillantása ha csodálatot és bámulatot nem ébreszt az utazóban, nyugodt lelkiismerettel el merem mondani, hogy a föld kerektségén semmi látmány sem teszi azt. S mi az, a minek ily hatásteljes tulajdonsága van? Egy kis türelem édes olvasóm, tüstént megtudod. Tudsz-e képzelné 600—700 óriási szélmalmot egy rakáson, melyek örökös forgásban vannak? Ha

*) Szóról szóra: Senkise dohányozzék e falun keresztül naplemente előtt vagy után, lévén ez csupán nappal megengedve, de csak úgy, hogy a pipa jó fedéllel legyen ellátva; azután ha valaki lóval megy e falun keresztül, ne üljön rajta, hanem fejénél fogva kell tartania és lépést vezetnie.

nem, jöjj Zaandámba, itt részesülhetsz ezen különös élvezetben. E gyönyörű város ugyanis csupa szélmalomból áll. Itt szélmalomok szerint mérlegelik a lakosok egymás gazdagságát, nászajándékkul szélmalomokat kapnak a fiak és leányok, szélmalomokon osztoznak az árván maradt gyermekek s egy-egy ily szélmalom több ezerre menő kapitálist képvisel. Fűrész-, olaj-, kőporöröl-, festő-, papír-, burnót-, mustár- és más iparcikk készítésére alkalmazott malomok ezek, s némelyek vízvezetékre és a csatornáknak tiszta vízzel ellátására alkalmaztatnak. A holland mezővárosok és falvak elmaradhatlan kellékeit, a gyönyörű kerteket, itt lehet a legmagasabb művészetig emelve, feltalál-

minden nyelv feltalálható, elkezdve a muszka cáron, le egészen az utrechti magyar akadémikusig; képviselve van itt mindenféle rang, osztály, nemzet és vallás. A két szoba deszka-fala úgy tele van írva nevekkal, hogy a legerősebb akarat sem fedezhetne már fel üres helyet egy újabb név számára. Különben e kis házikó most már kötökba van téve az idő rongáló fogai ellen. Az első szobában egy márványtábla van ezen felirattal: „Petro magno Alexander“, melyet Sándor cár 1814-ben itt jártakor tétetett oda. A második szobában Péternek életnagyságu képe, hollandi ácslegény öltözetben. E kép mellett egy aranykeretbe foglalt holland nyelven írt költemény, melynek hü

Hága, hollandiai város.

ni. Itt lehet valóban látni, mit tehet a természet és az izléssel párosult szorgalom, és ha az idevalók szokatlan öltözetünk ébresztette bámulása és az idegent óra hosszat kísérgető s tolakodó szolgálatkészségüket ajánlgató suhancok nem zavarták volna gyönyörködésünket, a legfelejthetlenebb édes emléket hoztuk volna magunkkal e helyről. Csak nem lehet tiszta öröm a nap alatt!

De a mire e város büszke, a minek tulajdonjogát semmi kincsért nem adná oda, s a mi miatt legtöbb tolakodást kell az utasnak eltűrni, az: Nagy Péter cár azon gunyhója, hol ácslegény korában lakott. Ezen igénytelen kis rozzant faviskó Mekkája nemesak Európa, hanem a föld minden utazóinak. Az itt lévő roppant vendégkönyvben

fordítása következő: „Tudós volt ő és hős is volt ő; tengerész volt ő, és ács is volt ő. Itt lakott mindent beölelő szellemével, a trónon ült munkás szeretettel!“

A mit még éjszaki Hollandia legfelsőbb csúcsáig, *Helderig* tett utunkról irhatnék, az némi részben ismétlése volna az eddig elmondott különösségeknek. Mindenütt az össze-visszafutó csatornarendszer; a gazdasági állatok ritka példányai, a buja növényzettel fedett vidék, a legkisebb domb nélküli síkság, mind meg voltak már említve, és így most nincs egyéb hátra, mint elbucszunk egymástól a más vidéken való újra találkozásig.

Kálosi Lipót.

Egy második Zrinyi, Kandia szigetén.

(Jelenet a mostani görög felkelésből.)

Kandia a görög félsziget legdélibb csúcsához közel levő görög sziget, melynek lakosai elnyomóik ellen fegyvert ragadtak s már több hónap óta hősiiesen küzdenek függetlenségükért.

E küzdelmek egyik jelenetét akarjuk olvasóinkkal megösmertetni, mely nagyszerűségénél fogva a thermopilai harchoz, vagy Zrinyinek szigetvári önfeláldozásához hasonlít.

Nyugat minden részéből a tanulók. A spanyolországi mórok, a velencések, Kandia török hódoltatója: Kiöpröli basa, a janicsárok, az arabok s még az 1821—29-dikei görög függetlenségi harc idején még maguk a törökök is tiszteletben tartották e helyet, mint oly azilumot, melyben minden nemzetiségű és vallásu utas vagy szegény nyugalom és ápolásra számolhatott. A hívek adományai-

Gábor atya, a kandiai hős.

A hősi tény színhelye az Arkádion nevű zárda.

E zárba eredetét Arkádiosz kelet-római császárnak köszöni, a ki Krisztus után a negyedik században uralkodott s kitől nevét is örökölte, — írja egy görög levelező. Maga a zárda az ó-kori mythoszban nevezetes szerepet játszott Ida-hegy déli lábánál, a tenger színe fölött 1467 lábnyi magasságban s a hegy orma alatt 6000 lábnyira feküdt; azt mondjuk: feküdt, mert ma már csak rom. A középkorban a tudományok és művészetek akademiája volt ez, s ide gyűltek a Kelet- és

ból gazdag javakkal birván, számos iskolát tartott fenn, számos tanulót küldött külországokra, festészeket és szent-képhimzőket képezett, földmiveléssel, kertészettel s baromtenyésztéssel foglalkozott s így vezetője, utmutatója volt az egész vidéknek.

Musztafa basa mult novemben 19-dikén mintegy 12 ezer gyaloggal s néhány hegyi üteggel kiindulván Rethymnoszból, megtámadta az arkadioni megerősített zárdát. Két egész napon és éjen át vezetett ostroma sükertelen volt s háromszoros

rohama nem vala képes a zárda önfeláldozó védőinek nemes hevét csökkenteni; azért a török vezér nagy gyorsan nehezebb ágyukat hozatott Rethymnoszból s rést kezdett lövetni. Végre november 22-dikén délelőtt négy egyiptomi török ezred rohant fel a résen, melyen a hős krétaiak már hajnali hat óra óta folytonosan, oroszánok módjára harcoltak. — Ekkor egyszerre irtózatossá dördülést vetett véget ezen véres és dicső drámának.

A görögök a zárda pincéibe helyezett lőporraktárakat lobbantották fel, s általános vélemény szerint Gabriel atya, a zárda főnöke és lelkes védője vetett halált, rombolást okozó szikrát a félelmetes elem közé, kinek tiszteletreméltó arevnásait kegyelettel közöljük a tullapon.

A légbe röpült áldozatok száma mintegy 950; ezek közt valának a zárda szerzetesei s itt monedéket keresett aggok, nők és gyermekek s ezenkívül a helyet védett 250 katona. Ezen 1200 lélekből csak 61 nőt és gyermeket találtak fel élve, azonban súlyos sebekben nyögve. Ezek az épület egyik mellékszárnyába menekültek volt a harc heve alatt, melyet a fölrobbanás csak részben rombolt szét, melyet azonban a lassanként magukhoz tért törökök tökéletes rommá változtatnak. A foglyok Rethymnoszba hurcoltattak, hol a

nőket s gyermekeket templomba zárták, a sebesült férfiakat pedig mély börtönbe vetették.

Gábiel atya, a zárda főnöke és védője, Rethymnoszban született s halálakor mintegy 75 éves vala. A szerzetbe — ugyanazon zárdában — 1816-ban lépett, nagybátyjának, Kallinikosznak főnöksége alatt.

Az 1821-diki görög felkelés idején Gábor atya a szfakiótákkal (kandia városiak) egyesült s ezeket új idején az arkadioni zárda ellen vezette, hol a törökök megfészkeltek volt magukat. Ezen esemény a kandiaiak harci tüzét nagyon fölélesztette, de épen ezért nem maradhattak volna a szerzetesek zárdájukban bátorságban, s azért az Ida hegyére menekültek. Ekkor történt, hogy Gábor atyát községe felszólította Európában utazást tenni, hogy a görögök tüzét még jobban felélesztse s ezeknek számosabb barátokat szerezzen, mely utazásának valóban volt is sekere.

Azótaszerzetesi hivatásának s a tudományoknak élt, miglen hazája a függetlenség zászlóját ki nem tűzte, melynek védelmében, az isten dicsőítésére s a szabadság után vágyódó emberiség dicsőségére társaival együtt föl nem áldozta magát.

Tisztelet az agg hős emlékének!

Policia és erkölcstelenség.

Hogy az újabb századok divatos rendőrsége, kivált annak titkos része, a közerkölcstelenség terjedését néha elősegítette, az kivált az államok politikai elnyomatásai alatt bizonyult be, midőn nyereségvágyból, boszúból, vagy más aljas szenvedélyek miatt a titkos, és leggyakrabban hamis feladások napi renden valának.

Hogy azonban a rendőrség a magán körök erkölcstelenségeinek némelykor közvetlenül is nyújtott segédkezet, ennek Claretie közelebb egyik francia lapban történetileg bebizonyított példáját meséli el.

„Egy éjjel, Fülöp Lajos idejében, igen diszesen öltözött uri hölgy jelent meg a párisi rendőrfőnök lakásán; — mondja Claretie, — fölébresztvén a karosszékekben elaludt szolgálattévő tisztet, kijelenté kívánságát, a rendőrfőnökkel szólni. Csak hosszas kérés és sürgetés után nyert bebozsátatást a szintén aluvó, azonban időközben fölébresztett s hirtelen felöltözködött főnökhöz, ki a hölgyben egyik magas család tagjára ismervén rá, szinte meghökkent.

„Főnök ur, lakásomon egy holt férfi van!“ —

A főnök nem felelt. A hölgy kénytelen volt bevallani, hogy férje távollétében meglátogatta őt imádója, X. gróf s ezszerencsétlenségre karjai közt megütötte a guta. Ha a férj visszajön, a nő vesze van; hogyan kelljen hát ezen holttestet eltüntetni? A főnök azonban némi gondolkozás után meghuzta a csöngetyüt s előhivatta Vidocq-ot, azt a tolvajból lett hírneves rendőrt, kinek „Párisi titkok“ című emlékiratai megjárták egész Európát. A főnök Vidocqot bizta meg a holttest eltüntetésével.

Ez megtudakolá a holt nevét s lakását, s egyik emberét magához véve, az említett urhölgy palotájába sietett, hol segédjével együtt a holttestet hóna alatt fogja, fejére ráteszi kalapját, s így mint valami részegét vagy nagy beteget, leviszi a lépcsőn s ki az utcára, az első bérkocsi-állomásig, hol Vidocq így szól hangosan a holttestemhez: „Ne tarts barátom semmitől; egy kis rosszullét az egész, semmi egyéb; térj magadhoz! Otthon majd megiszol egy findzsa theát s azzal meggyógyulsz.“

Ezzel Vidocq és segédje beléhelyezé a holtat a

bérmocsiba, s így szólt a kocsihoz: „Ön az urat hazaviszi, Anjou-utca, 13. szám alá; kissé rosszul van, lassan kell hajtani.“

Ez a holt lakása volt. A bérmocsis megveri lovait, elér a mondott lakásig, s várja, hogy vendége majd kiszáll. Ez nem történt meg. Leszáll tehát, kinyitja a kocsis ajtaját, de vendégét mozdulatlan helyzetben látja. Azt hiszi, hogy alszik, s

rázni kezdi, s most tapasztalja, hogy ez ember tagjai hidegek, hogy meghalt. Előszólitja a ház eselőségét, elmondja, hogy vendégét már betegen tették kocsijába s az egész világ azon meggyőződésre jut, hogy X. grófot a bérmocsiban ütötte meg a guta. A hűtlen nő becsületét tehát — legalább színleg — sikerült a rendőrségnek megmentenie.

Egy évi álom.

A párisi tudományos akadémia ülésében 1864. okt. 17-dikén dr. Blandet nagyon érdekes előadást tartott egy, általa megfigyelt lethargiai esetről, vagyis az álomkórságról. E jelenséget egy és ugyanazon személynél, egy nagy és szép huszonegy éves nőnél, X. asszonynál huzamosan figyelte, mely idő alatt ez esetet háromszor látta megújulni, de máskülönbben is alkalma volt, ugyanczen jelenséget már előbb két fiatal nőnél vizsgálhatni.

Tizennyolcadik évének betöltése után a nevezett hölgy, akkor még férjtelen, legelőször vevé észre e lethargiai rohamokat; negyven napig aludt. Később, huszonegy éves korában, közvetlenül férjhez menetele után, ötven napig aludt, s evégett mézes hetei nagyon szomorúak voltak. Ez ötven nap alatt háborítlanul megtartá mozdulatlanságát, érzéketlenségét és önmegtartóztatását. Izmai olyanira megmerevedtek, hogy dr. Blandet szükségességnek látta a nő egyik hamis fogát — melyet viselt — kicsavarni, ez által néhány kanál tejet és huslevest önthetvén be, az egyedüli élelmiszerek, a melyeket képesek voltak véle bevétetni.

Négy évvel később, 1862-dik év husvétnap reggelén X-et még mély álomba merülve találták és a következő tavasznál előbb nem is ébredt föl, vagyis 1863. március havában! Ez egy évig tartott álom csak egyetlenegyszer, és akkor is csak pár óráig lőn félbeszakasztva.

Dr. Blandet-n kívül még számos tekintélyes és szava-hihető orvosok bizonyítják az általa előadott jelenség valódiságát.

Ez egész év alatt Madame X. folytonos lethargiában volt. Az állati élet megszűnt, a szervesség nagyon, a legkisebb fokra, lehet mondani épen csak a megkivántató pontig lőn lepassztva. Az érzítés lassu volt, a lélekzet alig volt észrevehető, a bőr színe megtartá szépségét és friseségét és a test elevensége ugyanaz maradt. Másod izben már a mesterségesen betett fogat ki kellett csavarni, mert minden oly mód, mely az ajkak föl-

nyítására nézve eszközlésbe vétetett, sikertelen maradt.

Főlebb említettük, hogy dr. Blandet két más nőnél ehhez hasonló álmot figyelt meg. Ezek közül az egyiket Durand Luiznak, a másikat Maelcor Rozáliának hívták. Az elsőnél hasonlóképen szükségessé lett egyik fogát kitörni, hogy az élelmi szert folyó állapotban magához vehesse.

Elővigyázat tekintetéből Madame X-nél a test alsó részét hasábok közé helyezék, ezáltal az összenövést s a térdek elgörbülését megakadályozandók. Eleinte, ez erőszakos álomosság leküzdése végett, minden lehető eszköz, mint erőtetett mozgás, erőltetett járás, a kocsinak göröngyös uton való rázása és taszigálása, és több efféle, vétetett használatba, de mindez sikertelen volt.

A beteg atyja lányának folytonos, de sikertelen ápolása miatt gyomorbetegséget kapott, a mely néhány hó eltelte után halálát idézé elő. Anyja, ki szintén mellette virrasztott, hasonlóképen nehéz betegségbe esett.

A mi azonban mind ennél a legrosszabb, az, hogy mindezen kísérletek nem csak sikertelenek, hanem a betegre nézve majdnem kártékonyak is voltak. Jelenleg dr. Blandet, e hosszú álom-élet tudományi tapasztalatairól jobban értesülve, ajánlja, hogy az ne zavartassék, és annak jótékony hatása ellen semmi küzdelem se követessék el. A két előbbi esetnél, melyben madamme X. szenvedett, e hosszú álom egy előbbi kisebbmértvű eszelőség szerencsés megszűntetése volt, és ez utóbbi pedig tartós gyomorgyuladást idézett elő.

A fölébredés hirtelen volt és az érzékek majdnem egyik a másik után tértek vissza.

„Mi tulajdonképen ez álom? — mondá dr. Blandet előadása végén; — ez álom, a melynek egy évi koplalása mellett a test elevensége ugyanaz maradt, oly álom, mely nehéz betegségeket gyógyít és szüntet meg! Átalában az álom nyert főeredménye az élet mozgó ereje-e? — Nézetem szerint három álom létezik: a mindennapi,

az évi és az átalakulási. A mindennapi megújítja az életet; az évi vagy téli álom az állatokat a hidegtől óvja meg, és az átalakulási, azaz rova-

roknál a báboké, a nyugalom álarca alatt vagy tetszhalál által tökélyesíti meg az állatot.“

A. I.

Egy hét története.

— Január 24. —

(VK.) A farsang harmadik hetét éljük, s a világ még mindig nem mulat, csak készül mulatni. Volt ugyan már egy nőegyleti bál Budán, a „nemzeti dalkör“ is adott egy táncestélyt a lövöldében, egy kedélyes farsangi éjjel az új-pesti indóházat is felavaták; de mindez a most oly hosszú életű Karneval gyermekkorának — úgy szólván — csak gagyogása. A zaj, a tolongás, a pompa, a divat, az édes mámor, — szóval a farsang fényes és izgalmas ifjúkora — csak ezután következik. A nyárnak alig van több fecskéje, mint ez idénynek bálrendezője. Minden léptenyomon találkozunk egygyel, ki hivatalos buzgósággal siet a bálirodába, hol a boldogító „meghívók“ készülnek, a „cotillon-jel“ek fölött tanácskoznak, s a háziasszonyt választják. A hajós, kereskedelmi és erdész-egyletek, a joghallgatók, orvosnövendékek, műegyetemi tanulók, budai drotostársok, a pesti nőegylet, magyar gazdasszonyok, a termek és nagyobb helyiségek bérlői, a dalárdák mind egyformán buzgólkodnak, hogy az uralkodó idény tiszteletére, jótékony célok javára és a fiatal lányok örömeire minél fényesebb táncünnepélyeket rendezzenek.

A divattermek naponkint teli vannak látogatókkal, s minden kirakat csillog a sok szép és új kelmétől, színektől és formáktól, miket a minden vigjátékirónál leleményesebb divat kigondol, oly mennyiségben, mintha a mai világban egyedül ő bírná a bőség szaruját.

A szállodák vendéggörögje is egyre szépül. Mindenütt találkozunk vidéki családokkal, kik fiatal lányukat felhozták, hogy élvezzék a nagyvilág farsangját, s bálkirálynői koronával, vagy — a mi többet ér — mennyasszony-koszorúval térjenek vissza esőndes falukba.

Száz meg száz tü, olló és szív van mozgásban. Sietség, ábránd, apró aggodalmak és édes remények töltik el a lányos házak szobáit. Mulatni, hódítani — ez fővág. De ez édes álmokhoz gondok is vegyülnek, mert nem minden fiatal embernek könnyű ám előteremteti azt az egy szál atillát, melyben a farsangot végig diszelgi. De ilyenkor a poklot is megmozgatják, csak hogy meg legyen, a mi épen kell.

Tarka, vidor, mámorhíntő időszak! A fiatal-ság mulat, a mamák remélnek, a papák bankjegyeket izzadnak, s az iparos világ — keres. Fodrászok, hárkocsisok,

divatárusnők, szabók és kereskedők egyenlő mosolylyal néznek e téli gazdag aratás elé.

A farsang valóban öröklé Oberon kürtjét. Csak bele fű, jelentve, hogy itt van, s az egész világ mozogni kezd.

De még sem az egész világ. Öreg urak, leánytalan apák, mulatságokból kinőtt emberek, honatyák és a politika szóvivői (szószéken vagy kávéházakban,) rá se gondolnak a bohóságok e nyájas időszakára. Őket egészen másféle rózsaszín felhők lebegik körül.

Kandiai görög fölkelő. (Szövege az 57. lapon.)

Clubbokban, kaszinókban, mindenütt megint egy régi téma új változata hangzik.

Lesz minisztérium, még pedig *talán* (ez a támaszkodó szó is ott van) egy hét alatt! A képviselőház támlányait — meglehet nem sokára — hét derék férfi foglalja el: az elsőt, mint elnök, gr. Andrassy Gyula, a belügyit Somsich Pál, a pénzügyit Lónyai Menyhért, a hadügyit — ki hitte volna, noha a felsőházban mindig derekasan kardoskodott — b. Wenkheim Béla, az igazságügyit Horváth Boldizsár, a közoktatásit b. Eötvös, a gazdaságait Gorove.

Ime a névsor, mely kering.

A vérmes kedélyek — mivel teljesedését óhajtják — szentül hiszik, a pessimisták gúnyos reménytelenséggel mosolyognak rá, a bölcssek — várnak.

Beszélni azonban jól esik róla, mint egy szép álmóról, melynek valóságát szeretnők megérni. Meglehet, meg is érzük, de addig álmok helyett forduljunk a valóhoz. Ahoz, a mi már megtörtént.

Egy érdekes jelenetet akarunk megemlíteni a múlt hetfői akadémiai ülésből.

A terem telve volt tagokkal és hallgatókkal. Vártak — valakit. Egyszerre hangos éljenzés hirdeté, hogy ez a várt valaki csakugyan megjelent. A hallgatók összesúgtak, a tagok mind felálltak, s báró Eötvössel élükön, siettek, hogy megszoríthassák azt a kezet, mely ifjusága óta vén koráig, öröm és szomorúság napjaiban egyiránt anyit irt — a hazai tudományosság hasznára.

Horváth Mihály, az egykori kultusz-miniszter, s a mi még nagyobb dicsősége, a jeles történetíró, volt e lelkesedéssel fogadott tudós. Jól esett őt ismét itthon látni, a tudósok padjai között. Jól esett meggyőződni róla, hogyha megöregedett is, (fejét már csak gyér ősz hajszálak fedik,) de sem testben, sem lélekben nem tört meg. Alakja tiszteletre kész, s homlokáról a szellem ereje sugárzik. A tizennyolc évi száműzetés keservei közt ama forráshoz fordult ő mindig, mely balzsamot önt a sebekre — a munka forrásához. Idegen földön is a haza légköre környezé folyvást, miután hazája történeteivel foglalkozék. S megnyit és mily könyveket irt! Midőn még nevét sem lehetett egy könyv címlapjára nyomtatni, akkor is Hatvani néven becses munkákat adott ki, többi közt Martinuzzi életrajzát, azután hazánk régi történeteit dolgozá ki tüzetesen, majd az utolsó huszonöt év, t. i. a viradás körülményes történeteivel, s végre a magyar forradalom nagy terjedelmű leírásával ajándékozta meg irodalmunkat.

Ily férfi hazatérése öröm általában mindenkire, s különösen az akadémiaira.

S hogy visszatérhetett, az főkép az akadémia-nak, s ennek nemes szivü elnöke, b. Eötvösnek köszönhető, ki személyesen ment Bécsbe, hogy a már csaknem megtagadott engedélyt kieszközölje.

Horváth Mihály most, midőn annyi év után először szólalt föl az akadémiaiban, hálásan ismeré el ezt. Megköszöné a szívélyes fogadtatást, s elmondá, hogy a száműzetés éveiben mindig a haza és abban az akadémia képe lebegett előtte, mert főbüszkeségének tartá, hogy ennek tagja. Ezután is — hálára kötelezve — munkás tagja és mindig kész szolgálja kíván lenni.

Szavait éljenzésekkel fogadják, s midőn leült is, s az értekezések felolvasását megkezdték, a hallgatók inkább csak nézők voltak. E nagy érdemű ember jelenléte jobban érdekelt mindenkit, mint az értekezések. Pedig ezek is elég jelesek voltak. Brassai munkáját, a „módszerről“ a közoktatásban, Greguss olvasta föl. Érdekes munka, mint mindaz, a mit az öreg Brassai ir. Ő kerülve kerüli a száraz irmodort, s bármily komoly tárgyról értekezik, igyekszik azt fölékesíteni. Sőt füszerül adomákat, képeket, élceket és gúnyos célzásokat is használ. Olyan ő, mint némely trópusi növény. Erődús, izmos, tarka virágú, tápláló gyümölcsű, de a mellett — tüskés. Vannak, kiket megszúr, s ezek nem szeretik; de azért virágai-ban mindnyájan gyönyörködünk, s gyümölcseivel örömet táplálkozunk. Most is nagy igazság mellett küzdött, midőn az encyclopädikus tudakosság fonákságait ostorozá. — A másik értekezés *Szinovác Gy.* kitünő jogtudósunké volt, az „uzsora-törvényekről.“ Végül *Thaly Kálmán* mutatá be az általa felfödözött Tököly-féle régi iratokat. E buzgó fiatal bűvár és történetírónak az akadémia pár év előtt mintegy előlegezte azt a megtiszteltetést, hogy tagjai közé választá. És ő pár év alatt bebizonyítá, hogy akadémiai székére érdemes. Sok érdekes adattal és munkával gyarapítá történetirodalmunkat, s fölfedezésekkel régi irott emlékeinket.

Történetirodalomról beszélve, egy kis szökéssel áttérhetünk *Zichy Antalhoz*, kit — mint költőt és publicistát — főkép Anglia története érdekelnek. Igaz, hogy ennél alig van tanulságosabb, de egy költő aligha érezheti úgy át idegen népek múltját, s alig lelkesülhet úgy azok hősein, mint a saját nemzetéin.

Zichy Antal három drámát irt, s mind a három angol tárgyú. Az utolsót — mely tavaly a Teleki pályázat száz aranyát nyerte meg — először mult

vasárnap adták elő, s ha nem volt is valami nagy hatása, de elismerést ébresztett a költő komoly törekvései iránt.

A munka címe: „Cromwell, vagy a nagyság átka.“ E cím utósó fele magában jobb lett volna, miután e műnek nincs hőse, s Cromwell legkevésebbé az. Ő nem a tettek, nem a küzdelmek terén van bemutatva, hanem görnyedezve, sohajtozva a nagyság súlya alatt.

Különben az egész tárgy nem elég drámai. — Öreg, tehetlen hőst választani: drámai költőnek ép oly merész föladat, mint a szobrásznak valakit igen elaggott korában ábrázolni. „Lear király“ is csak egy Shakspearenek sikerülhetett.

Cromwell nincs itt kidomborítva, erősen jellemezve. Ez nem az a puritán hős, kit a történetből ismerünk; ez már kiléptekor egy megtört erőtlenség, minővé a költők csak a végső felvonásban teszik hősíket.

E korrajz-félében azonban egy érdekes családi dráma van. Huet, királypárti összeesküvő, meg

akarja ölni Cromwellt, s elfogják. A protector kedvenc leánya és e királypárti szeretik egymást. A protector tudja ezt, s a bűnöst meg akarja menteni. De nem lehet. A parlament kívánja, s Cromwellnek ki kell őt végeztetni. De ezzel megöli lányát is, s magát iszonyú lelki furdulásoknak teszi ki. Ez is a nagyság átka.

Ha kevesebb volna a fölösleg, rövidebbek a magán és párbeszédek, s a szükségtelen személyek száma kisebb: akkor e műnek okvetlenül élenkebb hatása lesz, mert tagadhatlanul vannak érdekes jelenetei, és nyelve sok helyen emelkedett. Részünkről, midőn Zichy Antal drámairói törekvései iránt teljes méltánnyal vagyunk, azt óhajtanók csak, bárha legközelebb hazai tárgyat választana. A melyik költő folyvást idegen történetek kidolgozására fordítja tehetségét, nekünk — hogy, hogy nem — mindig eszünkbe juttatja az olyan nagyurakat, kik örökösen a hazán kívül pazarolják pénzüket, a mit ide haza jobbra fordíthatnának.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— (*A wielieszkai sótelepek földtanához.*) A bécsi földtani államintézet 1866. november 6-án tartott ülésében Reusz tanár érdekesen adá elő több évi buvárkodásának eredményeit, különösen a wielieszkai sótelepeket illetőleg. Talán nem lesz egészen érdektelen olvasóink előtt előadása főbb pontjainak vázlatos közlése, mintegy toldaléklul a wielieszkai sóbányáknak e lap legközelebbi számaiban megjelent ismertetéséhez. A sórakodmányok részletes vizsgálata Reusz tanárt azon nyilatkozatra bírta, hogy azok általában tenger-üledékek közvetlen eredményeinek tekintendők. Már régebben is találtak egyes kagyló- és korallfajokat, részint magában a wielieszkai sóban, részint az azt kísérő sóagyagban. A későbbi, főleg a bányaigazgató, Geramb báró eszközlése által folytatott gyűjtések gazdag anyagot szolgáltatottak, melyből mintegy 250 pontosabban meghatározható fajt, ezek között 100 *foraminiferát*, 70 *haslábut* és *bivalvát*, ugy szintén néhány csillagburányt és szárnylábut sikerült kimutatni. Ezen szerves maradványok elterjedésének módjából az tűnik ki, hogy e helyen a sórétegek lerakódását a tengervíznek többszörös betörései zavarták meg. Főleg ezen betörések vezették oda az ásatagokat tartalmazó mész- és homoknemű anyagokat. A gipsz és sótartalmu rétegeknek Wielieskától nyugatra és keletre folytatódó részei szerves maradványokban igen szegényeknek mutatkoztak. De

a Reusz tanár által több helyen, névszerint a *marosújvári* és *tordai* sótelepekben talált kagylómaradványok elégségesek voltak arra, hogy kimutassa őslénytani szempontból teljes megegyezésüket az ottani telepekkel. A sók oly gyakori vörös színezetének okát nem képezik ázalagok, hanem csakis alaktalan vaséleg. *Molnár Antal.*

— (*M. A.*) (*Embermaradványok a Rajna-völgyben.*) Engisheim mellett, Colmar közelében nemrég töredékei egy emberkoponyának találtattak az agyagrétegben, *Elephas primigenius* (ős-elefánt) és *Bos prisceus* (őskori ökör) esontjai mellett. Ezen lelet azt látszik bizonyítani, hogy az ember Elzászban és a felső Rajnavölgyben már élt az agyag lerakódásának idejében, tehát még mielőtt azon földterület jelen alakja létezett volna. Uj bizonyítéka ez az emberi nem igen-igen régóta létezése korának.

—AI— (*A szemüveg számát, a melyre szükségünk van, hogyan lehet kiszámítani?*) Ha történetesen valamely szemüvegárusnál szemüveget akarunk venni, és ennek nincs szemmértéke, s különben sem ért a láttanhoz, ugy könnyen megtörténhetik, hogy ha valamelyik véletlenül nem találna jó lenni, így csak is szemünket rontanók el, azaz, hogy máskor az a szemüveg, a melyet szemünk igényel, nem volna jó s ezt alkalmatlanak találnók. E bajtól csak ugy szabadulhatunk, ha előbb a szemüveg számát kiszámítjuk. Főltéve,

hogy valaki messzelátó, úgy oly szemüveget igényel, mely az ép és szabályszerű szem előtt a tárgyakat megnagyobbítja, és ha a messzelátó szemüveg nélkül 23 hüvelyknyi — párisi mérték — távolságra lát és a közönséges láttávokra kíván — a melyet egészséges szemnél 11 hüvelyknyire tehetni — olvasni és látni, úgy a szemüveg számát e két számból föltalálhatjuk. Ebből azután csak az eredményt vesszük, és a számok különfélésege által osztjuk el. Ezt nyernök $23 \times 11 = 253 : 12 = 21 \frac{1}{12}$. A kis törtszámot elhagyjuk, és ezután a 21. számot kell választani, a mely is a szemnek legalkalmasabb. Rendkívül éles látásra vagy a kicsiny tárgyak fölismerésére élesebb szemüveget kívánunk; de akkor már a láttávnak 11 hüvelyknél okvetlen kevesebbnek kell lennie. 8 hüvelyk láttávnál az előadott 23 hüvelyk szerint nyernék: $23 \times 8 = 184 : 15 = 12 \frac{1}{15}$. Ugy e kívánságnak a 12. szám felel meg. Ez eljárást, valamely számot kiszámíthatni, szintugy alkalmazhatják a rövidlátók is, noha az eredménynek tagadónak kell lenni, mert az üvegeknek gyújtó távolságuk, a mely ettől számíttatik, nincs meg. Valamely *ösmert* 4 hüvelyk rövid látás, és valamely *kivánt* 12 hüvelyk, lesz $4 \times 12 = 48 : 8 = 6$. Azaz, ha oly személy, ki szemüveg nélkül 4 hüvelyk távolságban élesen lát, a 6-os számú szemüveggel 12 hüvelykre jól láthat. Rendesen az öregek és pedig a szemüveget használók *nagyon nagy látótká* lesznek, azaz szabad szemmel nincs világos messzelátásuk, és ez már akkor fordul elő, ha a számok első huszasába értek. A számok megtudására itt is nagyon könnyű a számítás, hanem a látás csalódása, a meg nem elégedő szemüveg itt már gyakoribb és nem is jelentéktelen, a miért ez esetben sokkal tanácsosabb, hogy az utósó számtól, a mely tán 22. számú volt, 21. 20. 19-re lassanként szálljunk le. Ha pedig a szám nem volna a szemüvegen és a felett kétségben lennénk, úgy a leggondosabban meg kell mérnünk a párisi hüvelykmérővel az üvegek gyújtó távolságát, mert a szemüveg a párisi hüvelyk-mutató számával egyre megy, a mennyit a gyújtó távolságára mutat.

—v— (*Igen termékeny nők.*) Egyik lap erre nézve igen érdekes adatokat közöl. Ez összeállítás szerint a sokszülések számosabban fordulnak elő Németország, Anglia s ezután Oroszországban; kevésbbé Európa délen. De itt is történt több eset. Így egy nő Verhog-községben, a Pas-de-Calais departementban 1798. febr. 12-kén hat élő gyermeket szült, 3 fiut s 3 leányt, s ez esetet oly rendkívülinek tartották, hogy a departement főnöke bejelenté a belügyministeriumnak. Az 1826. év

augustus havában Lyonban egy sütő neje hét gyermeket szült, egy halott volt, a másik hat rövid ideig élt. Itt-ott valóban rendkívüli esetek is fordultak elő. Így a történet fentartotta egy Maldemeure ur nejének emlékezetét, ki házassága első évében két, a másodikban három, a harmadikban négy, a negyedikben öt s az ötödikben hat gyermeket szült. A tudomány nagy fájdalmára a hölgy ekkor meghalt, s így nem bizonyosodhatott be, hogy vajjon ez arány tovább is évről-évre így folyt volna-e. Pouillyban is emlékeznek egy nőre, ki 1803. mart. 11-én munkaközben négy gyermeket szült, s Brignollesban is fentartják egy szegény napszámosnő emlékezetét, ki két alkalomkor egyenkint öt, egyszer pedig három gyermeket szült.

— A. I. — (*Tolvajfogó-gép.*) Londonban több pénzszekrényhez oly készüllet alkalmaztatott, a mely által azonnal, amint a zár vagy ajtó föltörése megkiséreltetik, a legközelebbi rendőrségnek telegraf utján tudtul adatik a szám, a mely alatt a szekrény be van jegyezve. E lajstromban a szám mellé hozzá van jegyezve az utca, a ház és a szoba, a hol áll a veszélyben forgó szekrény, úgy, hogy a semmit sem sejtő tolvaj bizonyos lehet abban, hogy a rendőrség közbe jötte által cselekedetében meg fog akadályoztatni.

—v— (*A ki kétszer utazhatott volna a holdba.*) Ez egy észak-amerikai vasuti konduktor, a ki nem rég ülte szolgálata negyedszázados ünnepét. Ezen embernek huszonöt éves szolgálata alatt alig volt nap, melyen ne kellett volna utaznia, s naponként ötven mértföldet szokott haladni. Konduktorunk kiszámította, hogy ő huszonöt év alatt összesen *egy millió három százezer* mértföldet utazott, azaz, ha ezt egy végből teszi, ötvenkétszer kerülhetne volna meg a földet, a holdba pedig kétszer utazhatott volna el, s most harmadik útjának felén lenne.

—v— (*A külföldi játékbankokról.*) Ösmérünk mi is magyar urakat, a kik azelőtt, sőt még most is szokták szerencséjüket a homburgi, wiesbadeni stb. játékbankokban megkisérleni. Hogy miféle törvényesen engedélyezett rablóbarlangok ezek a játékbankok, legvilágosabban mutatja a Belgiumban levő spaai bank multévi *üzlet-kimutatása*. E szerint a spaai bank a mondott évben a roulette nevű játékon 932,925 frankot nyert s csak 101 ezeret veszített; nyeresége tehát kilenceszer több, mint vesztesége, a „Trent-et-un“ nevű játékon pedig nyeresége háromszorosan haladta meg veszteségét. S így megy ez minden évben; a miért aztán nem csodálhatjuk, hogy míg egy-egy játé-

kosra mosolyog a szerencse, addig másik kilenc tönkre teszi magát, családját, legtöbbször becsületét is és öngyilkosságban keres menedéket.

— (A szóásnak hasznos volta sertésekénél.) A „Land- u. Forstwirth“-ban olvassuk, miszerint bizonyos Weyher nevű gazda kísérletet tön a sózással négy darab egyenlő koru és ivaru sertésnél. És pedig olyformán, hogy egyik pár naponta 2 latnyi sóadagot kapott, a másik párnak semmi só sem adatott. A takarmány mind a négy darabnál egyformán burgonyamoslékból állott. Négy hónap múlva a sózott pár 150 fonttal növekedett súlyában, a másik pár pedig csak 100 fonttal. — A felhasznált $7^{20}/_{32}$ font só e szerint ötven fontnyi testsúly-többletet eredményezett. — A beállítási súly minden párnál 200 font vala.

(G. E. F.)

— (A burgonyának rothadása ellen) biztos óvszer gyanánt oltatlan mész ajánltatik. Az égetett mész, tudomás szerint, mohón szijja magába a nedvességet. Ha ilyen mész a burgonyának pincébe hordatásakor a rakás közepébe, aljába vagy fölébe hozatik, a krumpli tökéletesen szárazan és egészségesen marad. Összehasonlító kísérletekből kitűnt, miszerint a leirt modorban kezelt burgonya épen megmaradt; miglen más, ugyanazon fajta és színbeli, mely azonban nem kevertetett edző mésszel, erős rothadásba ment. A mész, vékony réteg szalma, szecska vagy rözse által tartatik a krumplitól elkülönítve, vagy pedig egy kosárban avagy zsákban tétetik a burgonya közé és pedig maroknyi nagyságu darabokban használtatik. A burgonyának felhasználása után az így alkalmazott meszet még a talaj trágyázására lehet fordítani és a ki földjeinek amugy is méstrágyát akar adni, igen jól cselekszik, ha a szükséges meszet már ősszel beszerzi és előbb a burgonya megóvásáért, azután földjei trágyázására használja.

(G. E. F.)

—v— (Franciaország legnépesebb városai) következők: Páris 1,825.274, Lyon 323.000, Marseille 300,000, Bordeaux 194,000 Lille 154,000, Toulouse 126,000 lakossal. Pestünk tehát népességére nézve e két utóbbi város között áll. — Nantes-nek 111,000, Rouen-nak 100,000, Strassbourgnak 84.000, Brestnek 79,000, Toulonnak 87.000 s Havre-nak 74.000 lakosa van.

—v— (Orosz állapotok.) Kiewből írja egy utazó, hogy ott a vásáron látott egy parasztot, a kinek szekere elé egy kis pej ló és — saját felesége volt fogva. A férfi úgy mint felesége, még fiatal vala. A férfi falusiasan, azonban a nő városi mód-

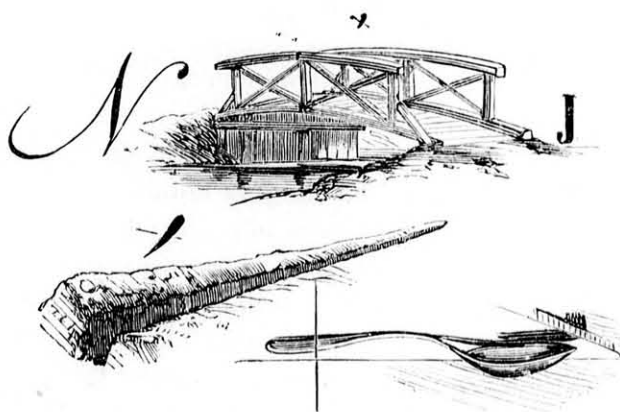
ra volt öltözve. Kérdeztetvén a paraszt, miért jár ily furesa előfogattal, azt válaszolá, hogy neje megszökött tőle, s őt itt a városban fogta el, s most azért viszi lova mellé kötve haza, hogy otthon majd jobb viseletre tanítsa. A paraszt azután nyugodtan folytatá utját, s istenesen ütögette az előfogatot, lovát t. i. és feleségét, s a bármészok ezen furesa igazságszolgáltatást egészen rendén valónak találták.

— (Érdekes közlés a vadászatkedvelőknek.) Egy tapasztalt vadász, ki mindig igen jó kutyákat tart és tenyészt, a következő módon szokta a felnevelendő kölykeket kiválasztani. Midőn a nöstény megellett — közlő kiveszi mind a kölykeket a fészkekből és egyenkint szétszórta a földre rakja. Az anya csakhamar utánok van, megszaglálja és azután egyenkint fészkebe visszahordja. Azon kölyök, melyet legelsőbb vitt vissza, leendő a legjobb vadászkutya, a másik a második legjobb az egész keltésből. Ismételjük — mondja közlő — bár tizszer ezen eljárást, és a nöstény mindonkor ugyanazon kölyköt fogja először fölszedni, és a tapasztalás is bizonyítja, hogy ösztöne soha sem csalja őt.

(G. E. F.)

—v— (A tolvajok többé nem menekülhetnek Amerikába.) Schwarz nevű n. váradi alkusz 160,000 ftnyi család elkövetése után hg. Schwarzenberg név alatt Amerikába menekült. Györfy Gyula ügyvéd barátunk azonban, kinek apósa szintén s pedig 36,000 ftiig lőn megkárosítva, az atlanti tenger alatti huzalon (100 betű 160 ft.) táviratozott New-Yorkba, hogy megérkezésekor azonnal tartóztassák le a csalót, kinek visszahozatala végett már ő maga is elindult New-Yorkba.

Képtalány.

(Megfejtése a 6-dik számban lesz.)

A 2-dik számban közlött képtalány értelme ez; „Várt ledny várat nyer.“ (B. Jósika Miklós egyik regényének címe.)

nemzetiségnek. Ellenben a németeket igen pártolja az északi orsz. s a lengyelok helyére legfőbb esetben ilyen jött-menteket alkalmaz, kik jó pénzért megtagadják hazájuk, nemzetiségüket s a legzseniább szabad eszméket.

—v— *(A világhírű sürseni művelőintézetben)* 500 bejegyzett hallgató közül 50 magyar, kik ott magyar egyletet alakítottak. Ez több hazai lapot járát, 400 kötetre terjedő magyar könyvtárat alapított s edül háza ki a külföldre jövő szegény-sorsú utazó magyarokat gyámolítant.

—v— *(Az egyesült észak-amerikai államok elnöke)* Johnson, az amerikai képviselő ház vád alá helyezte a vádúrat az eméket a veto-joggal, a hivatalnokok alkalmazhatása s a kegyelmezési joggal, az államtulajdonnal való lelkiosmeretlen rendelkezéssel és a választásokba való beavatkozással elkövetett visszaélési bűnével vádolja.

—v— *(A világhírű első gyöngyvesztés)* talált bizonyos don Manuel Encina a kaliforniai tengerben. Egyszeriben tudnunk kell, hogy Kaliforniában természetnek a legnagyobb gyöngyök és a legnagyobb hazugságok.

Irodalom.

— *(Az „Erősségi és gazdasági lapok“)* új, azaz 1867-diki évfolyamából az első füzet most jelent meg s gazdag tartalmu cikkek közül csak ezeket emlíjük: „A gabona sorvadásokról”, — „A Rámbouillet-bírka”, — „Megtélelt hőmérsék gazdasági epületek számára”, — „Adatok a tölgyhant-erdőből”, — „Miként lehet a szénát gazdaságosan takarmányozni?”, — „A jások gyapuzás ellen”, — „A hínórtörténet jó érvágy mellett”, — „E folyóira évenként”, — „Wagner Károly és Spornon”, — „A székesség mellett”, — 12 füzetben jelenik meg s előfizetési ára egész évre 5 ft., melyhez Spornon Pálhoz (Budapest, Fortunyutca 156. sz.) küldendő.

— *(Roth Márk emlékeiből)* megszüntetvén általán oly könyveket kapni, melyek belhcsétek miatt irodalmunknak diszere, s az olvasóközönségnek hasznára válnak. Most is két ilyen műről van szó alkalmunk szólhatni, melyek közül az:

1-es „A szabadságról”, írta Mill Stuart János, angolból fordította s előszóval ellátta Kállay Beni; ára 2 ft. A könyv főbb fejezetei ezek: „A gondolat- és vitatkozási szabadságról”, — „Az egyéniségről, mint a jólét egyik eleméről”, — „Azon hatalom korlátairól”, melyet a társadalom az egyén fölött gyakorol”, — „Alkalmazások”, — „Futólagos átlapozás után úgy látjuk, hogy az Állambölcséleti könyvet minden gondolkodó s politikával foglalkozó ember élvezettel fogja olvasni.

2-dik „Egy képviselő naplójegyzete”, az 1865-ben megnyitott országgyűlés alatt. III. füzet, ára 1 ft. 10 kr. Ez igen érdekes s úgy a nagy közönség mint a képviselők közt fel-tűnést okozott jegyzetek írója egyik Deák-párti képviselő s — mind mondják — legszellemdeusabb költőink egyike.

Szerkesztői üzenetek.

— *Báthra*: „Egy előfizetőnek.” Jó és igaz, de illusztrálva nem igen láthatna napvilágot.

— *Kassára*: Be van sorozva.

— *Pesten*: „A menyasszony kísérete” című költői beszély lapunk számára igen hosszú.

— *Pozsonyba*: Sz. J.-nak. Nem nekünk való.

— *Beregszászra*: K. S. Es. sem.

— *Keszthelyre*: B. D.-nek. Megkaptuk a képpel együtt, s mind a három rendbeli küldemény egymásután fog jönni; azonban míg a sor rájuk kerül, némi türelmet kérünk. A lapot küldjük.

— *Jász-Ápáthidra*: P. A.-nak. A pénzt átadtuk, s a kéziratot köszönettel fogadjuk. Ha a jövő héti nem történik semmi, akkor adjuk. Ohajtjuk azonban, hogy ne kelljen napvilágot látnia.

— *Pesten*: S. F. Az ismeretterjesztő cikk — miként elődje — a közlendők sorába jutott. A másik nem egészen felel meg igényeinknek.

A kiadó-hivatal üzenetei.

— *Nemeskürösi*: B. Gy. E hó 14-dikén adatott postára.

— *Barsora*: H. I. E hó 16-dikén adatott postára.

— *N. Körösi*: B. Á. A „Hasadék” m. évi számaiból az 1. 2. 3. 36. 37. 38. és 39-dikkel már egyáltalán nem szól-galhatunk.

Előfizetési feltételek a

„HAZÁNK S KÜLFÖLD”

1867-diki évfolyamára.

— Az új előfizetők a lapok által annyira dícsért 1865. és 1866-diki „Dobosi” és „Zrínyi” és „Fehérvári” című képeinket kedvesmennyit, egyszerre megrendelve 2 ft. 30 kr. ért, bármelyiket külön megrendelve, 1 ft. 30 kr. kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj s a bélyegilleték is bele van számítva.

— 1867-ki minden egész éves előfizetőnk — habár négy negyedéves részletben is áretnek elő — ismét új kedves meglepetésben fogjuk részesíteni.

A lap ára:

Egész évre 6 frt. — kr. | Januártól aprilisig 1/2 évre 1 „ 50 „
Januártól júniusig felévre 3 „ — „ | Az új művelésért csomagolási díja 30 kr.

Az előfizetési pénzek a „Hasadék s Külföld” kiadóhivatalába — Pestre — utasítandók.